

Martin Haug & Finn Schwarz

Ansvar for arbejdsskader

1. udgave/1. oplag

© Forlaget Thomson A/S, København 2003

ISBN 87-619-0541-0

Omslag: Birger Gregers MDD, Frederiksberg

Sats og tryk: P.J. Schmidt Grafisk produktion, Vojens

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse
af denne bog eller dele af den er ikke tilladt
ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

Alle rettigheder forbeholdes.

Indholdsfortegnelse

Ansvar for arbejdsskader

1	Forord	11
2	Introduktion	13
	2.1 Emneafgrænsning	13
	2.2 Overblik over arbejdsskadeområdet	14
	2.2.1 Det lovpligtige sikringssystem	14
	2.2.2 Det almindelige erstatningsretlige ansvar	16
	2.3 Overblik over bogen	18
3	Arbejdsgiverens erstatningsansvar for arbejdsskader – ansvarsvurderingen	20
	3.1 Indledning	20
	3.2 Karakteristik af ansvaret og ansvarsgrundlaget	20
	3.2.1 Den retlige karakteristik af ansvaret	20
	3.2.2 Overordnet om ansvarsgrundlaget	22
	3.2.3 Selvstændig eller ansat?	24
	3.2.4 Privat karakter eller i arbejdsgiverens interesse?	27
	3.3 Generelle momenter af betydning for ansvarsvurderingen	29
	3.3.1 Indledning	29
	3.3.2 Generelle forskrifter	30
	3.3.3 Specifikke forskrifter	32
	3.3.4 Sædvaner	38
	3.3.5 Aftaleretlige forhold	41
	3.4 Andre forhold af betydning for ansvarsvurderingen .	42
	3.4.1 Indledning	42
	3.4.2 Virksomhedens sikkerhedsniveau – tidligere ulykker eller klager	42
	3.4.3 Tidspres	45
	3.4.4 Umulighed	45
	3.4.5 Vildfarelser	46
4	Ansvarssubjektet	48
	4.1 Indledning	48
	4.2 Arbejdsgiveren som ansvarssubjekt	48

4.3	Udlejning og lån	51
4.3.1	Indledning	51
4.3.2	Skader på det udlejede/udlånte personale	51
4.3.3	Skader forvoldt af det udlejede/udlånte personale	56
4.3.4	Leje og lån af materiel	59
4.4	Flere ansvarssubjekter på arbejdspladsen	61
4.5	Flere arbejdsgivere	67
4.6	Arrangøransvar	68
4.7	Ændringer i ansvarssubjektets identitet	71
4.7.1	Indledning	71
4.7.2	Virksomhedsoverdragelse og -ophør	72
4.7.3	Skadevolders insolvens	73
4.8	Produktansvar	75
5.	Arbejdsstedets indretning	78
5.1	Indledning	78
5.2	Arbejdet udføres på arbejdsgiverens plads	79
5.2.1	Karakteristik af kravene	79
5.2.2	Gulve og adgangsveje	82
5.2.3	Glatte forhold	90
5.2.4	Arbejdsstedets ryddelighed	93
5.2.5	Pladsforhold	96
5.3	Arbejdet udføres udenfor arbejdsgiverens plads	97
6.	Arbejdets planlægning og tilrettelæggelse	101
6.1	Indledning	101
6.2	Det rette personale	102
6.3	Den rette fremgangsmåde	104
6.4	De rette arbejdsredskaber	111
7.	Instruktions- og tilsynsforpligtelsen	116
7.1	Indledning	116
7.2	Karakteristik af instruktions- og tilsynsforpligtelsen	117
7.3	Hvem skal give instruktion og føre tilsyn?	118
7.3.1	Indledning	118
7.3.2	Arbejdsgiverens instruktion/tilsyn og »sidemandsoplæring«	119
7.4	Kvalitets- og formkrav til instruktionen og tilsynet	122
7.5	Hvornår skal instruktionen og tilsynet finde sted?	124
7.6	Forhold, der påvirker instruktions- og tilsynsforpligtelsen	125
7.6.1	Ufarlige, ukomplicerede eller rutineprægede arbejdsopgaver	125

7.6.2	Den ansattes individuelle forudsætninger	127
7.6.3	Særlige arbejdsforhold	132
7.6.4	Farligt arbejde	139
7.6.5	Alenearbejde	142
7.6.6	Usædvanlige fremgangsmåder og uopfordrede handlinger	144
8.	Maskiner og tekniske hjælpemidler	150
8.1	Indledning	150
8.2	Uforsvarlige eller fejlbehæftede maskiner og tekniske hjælpemidler	151
8.3	Materialesvigt	159
9.	Typetilfælde	164
9.1	Værnemidler	164
9.2	Stilladser	169
9.3	Stiger	176
9.4	Løfteopgaver	187
9.4.1	Indledning	187
9.4.2	Årsagsforbindelse/almindeligt forekommende problemer	189
9.4.3	Akut/længerevarende opslidning	191
9.4.4	Hjælpemidler eller alternativ fremgangsmåde	194
9.4.5	Snævre adgangsforhold	197
9.4.6	Særligt udsatte grupper – plejepersonale o.lign.	198
9.4.7	Sammenfatning	202
10.	Øvrige erstatningsbetingelser	204
10.1	Indledning	204
10.2	Årsagsforbindelse	204
10.2.1	En eller flere årsagsfaktorer/medvirkens- eller hovedårsagslæren	204
10.2.2	Beviset for årsagsforbindelse	205
10.2.3	Vurdering af sygdomsforløb	209
10.2.4	Retslægerådet	211
10.2.5	Den videnskabelige udvikling	213
10.2.6	Overtrædelse af specifikke forskrifter	214
10.2.7	Konkurrerende, samvirkende eller forudbestående forhold	214
10.3	Adækvens	219
11.	Skadelidtes forhold	222
11.1	Oversigt	222
11.2	Skadelidtes medvirken og egen skyld	222

11.2.1	Indledning	222
11.2.2	Kvalificeret eller relevant egen skyld	223
11.2.3	Den ansattes overtrædelse af sikkerhedsforskrifter, sædvaner mv.	224
11.2.4	Den ansattes instruktionsstridige adfærd	225
11.2.5	Erfarne og rutinerede medarbejderes egen skyld	229
11.2.6	Uopfordrede handlinger og alternative fremgangsmåder	230
11.2.7	Øvrige forhold	232
11.2.8	Sammenfatning	235
11.3	Skadelidtes ansættelsesretlige status	235
11.3.1	Indledning	235
11.3.2	Sikkerhedsrepræsentanter	236
11.3.3	Arbejdsledere	238
12	Forældelse, passivitet og udstykning	242
12.1	Indledning	242
12.2	Forældelse	242
12.2.1	Indledning – baggrund og regelgrundlag	242
12.2.2	Den 5-årige forældelse – begyndelsestidspunkt	244
12.2.3	Den 5-årige forældelse – suspension af den løbende forældelse	247
12.2.4	Den 5-årige forældelse – de enkelte krav	251
12.2.5	Den 5-årige forældelse – afbrydelse af den løbende forældelse	253
12.2.6	Den 20-årige forældelse – DL 5-14-4 – samt strafbare handlinger	255
12.3	Passivitet	257
12.4	Udstykning	264
12.4.1	Indledning og karakteristik	264
12.4.2	Genoptagelse EAL § 11 – Betaling EAL § 16 – udstykning	266
12.4.3	Virkningen af de processuelle udstykningsregler	267
13	Bevis	270
13.1	Indledning	270
13.2	Momenter af betydning for bevisvurderingen	270
13.3	Bevislættelse og omvendt bevisbyrde – i forhold til culpa	274
13.4	Arbejdstilsynets rolle	277
13.4.1	Indledning	277

13.4.2	Udstedte påbud og arbejdstilsynets besøg	278
13.4.3	Arbejdstilsynets udtalelser mv.	279
13.4.4	Arbejdstilsynet og retssagsbehandling	281
14	Afledte krav	282
14.1	Indledning	282
14.2	Kommuners regresadgang	282
14.2.1	Erstatningsansvarslovens § 17 og dagpengelovens § 39	282
14.2.2	Regreskravets art – selvstændigt eller afledet krav	284
14.2.3	Regreskravet som afledet krav	285
14.2.4	Sammenfatning	290
14.3	Arbejdsgiverens regreskrav	291
14.4	Kommunens eller arbejdsgiverens regreskrav og forsikring	292
15	Lovvalg og værneting	295
15.1	Indledning	295
15.2	Lovvalg	295
15.3	Værneting	298
16	Strafansvar	300
16.1	Indledning	300
16.2	Ansvarssubjektet – hvem kan straffes?	301
16.2.1	Indledning	301
16.2.2	Arbejdsgiveren – fysisk og juridisk person	301
16.2.3	Ledere, arbejdsledere og almindeligt personale – som ansvarssubjekt	306
16.3	Tilregnelsen	307
16.3.1	Indledning	307
16.3.2	Det objektive strafansvar	308
16.3.3	Det objektive hæftelsesansvar	308
16.3.4	Det subjektive ansvar – uagtsomhed/forsæt	313
16.4	Bødeniveauet	313
16.5	Forholdet mellem straf og erstatning	315
	Forkortelsesliste	319
	Litteraturliste	320
	Domsregister	324
	UFR	324

FED	326
Øvrige (VLT, ASD, HRT og utrykte domme)	330
Stikordsregister	332

1. Forord

Arbejdsskadeområdet gennemgår som de fleste andre retsområder en løbende udvikling og fornyelse. Ny lovgivning, ny retspraksis og ikke mindst et arbejdsmarked og en virkelighed i evig forandring leverer til stadighed interessante problemstillinger, spørgsmål og svar.

Vi har i vores arbejde med arbejdsskadesager haft stor glæde af Vikner og Hermansens bog »Arbejdsgiverens arbejdsskade ansvar«, der udkom i 2. udgave i 1993. Med fremkomsten af Forsikrings- og Erstatningsretlig Domssamling (FED) i 1994 er en lang række domme, der tidligere ikke ville være blevet trykt, blevet gjort tilgængelige, og Advokat Michael Wiisbye har i festskrift for FED fra 2000 givet en god systematisering af de på dette tidspunkt foreliggende domme fra FED.

Det er det primære sigte med denne bog at give en samlet og opdateret beskrivelse af nogle af de centrale problemstillinger, der relaterer sig til arbejdsgiverens ansvar for arbejdsskader. Vi har valgt at behandle både de klassiske erstatningsretlige emner og nogle enkelte udvalgte andre emner, som knytter sig til arbejdsskader, men som i mindre omfang er behandlet i litteraturen. Bogen behandler ikke de to væsentlige retsområder, der omfatter det lovpligtige forsikringssystem og hele det detailprægede emne vedrørende tabsopgørelsen.

Vi har som metode lagt vægt på i en enkel og tilgængelig form at gengive og beskrive den foreliggende nyere retspraksis. Bogen indeholder således mange og fyldige domsreferater og få lange teoretiske udredninger. Vi har tillige prioriteret, at bogen skal kunne anvendes som et praktisk opslagsværk, hvorfor en del domsreferater er medtaget flere steder, ligesom vi har tilladt os at lave afsnit, der angår »typesituationer«.

Der er vores håb, at bogen vil kunne finde anvendelse hos de mange forskellige aktører, der beskæftiger sig med arbejdsskadeområdet. Den analyserende læser vil (formentlig) konstatere, at retspraksis ofte er meget konkret begrundet og i visse tilfælde vanskelig at kategorisere i overordnede »kasser« – det kan alt afhængig af ens natur betragtes som en særlig charme ved dette område. Under alle omstændigheder kan dette forhold være baggrunden for, at der er et

betydeligt antal retssager på området. Det kan ofte være vanskeligt for de involverede parter at prognosticere retsstillingen, og derfor kan der være god grund til at få denne afklaret ved domstolene.

Vi takker særligt Politiadvokat Vibeke Thorkil-Jensen og vores kollega Advokat Erik Wendelboe Christiansen for gode råd og vejledning ved manuskriptets udarbejdelse. Endvidere takker vi Advokatfirmaet Bjørst for udlån af utrykt praksis.

Indsamling af litteratur og domme er afsluttet pr. 1. februar 2003, og der er kun undtagelsesvist medtaget materiale offentliggjort efter denne dato.

2. Introduktion

2.1 Emneafgrænsning

Behandlingen af en arbejdsskadesag indebærer ofte anvendelse af mangfoldige og ganske komplicerede retsregler. Denne bog beskæftiger sig alene med en afgrænset del af disse regler.

Når der er konstateret en arbejdsskade, bliver det relevant at opgøre det tab, den skadelidte vil kunne få erstattet. De forskellige erstatningsposter og opgørelsen af **erstatningskravet**, såfremt nogen er erstatningsansvarlig for den skete skade, behandles ikke selvstændigt i denne bog.¹

En række erstatningsposter kan, hvis de nødvendige betingelser er opfyldt, søges dækket gennem det **lovpligtige forsikringssystem**, reguleret af lov om sikring mod følger af arbejdsskade (ASL).² Bortset fra nedenstående kortfattede overblik vil det lovpligtige forsikringssystem ikke blive selvstændigt behandlet i denne bog.³

De erstatningsposter, der ikke kan dækkes gennem det lovpligtige forsikringssystem, må søges dækket ved **krav rettet mod arbejdsgiveren** eller andre ansvarlige for arbejdsskaden. Det primære emne for denne bog er det erstatningsansvar, som påhviler arbejdsgiveren eller andre for sådanne krav, der ikke dækkes af det lovpligtige forsikringssystem. Bogen behandler tillige emnerne strafansvar og tredjemands regreskrav, der relaterer sig til arbejdsskader.

1. Der kan vedrørende dette emne henvises til bl.a. EAL-kommentaren, 6. udgave ved Jens Møller og Michael Wiisbye, samt Erstatning og godtgørelse efter erstatningsansvarsloven og voldsofferloven ved Gomard og Wad.

2. Lovbekendtgørelse nr. 943 af 16. oktober 2000, som ændret ved L 2000-12-20 nr. 1329, L 2001-06-07 nr. 488, L 2001-06-07 nr. 303 og L 2002-06-06 nr. 428.

3. Der kan vedrørende dette emne henvises til bl.a. Friis og Behn, Arbejdsskedeforsikringsloven.

Bogen belyser arbejdsgiverens civilretlige og strafferetlige ansvar for arbejdsskader.

Forfatterne redegør bl.a. for:

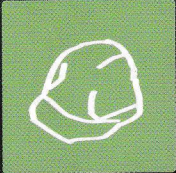
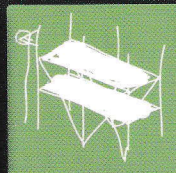
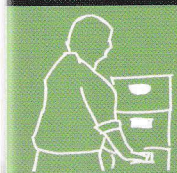
- den overordnede ansvarsvurdering
- hvem erstatningskrav kan rettes mod, når der er tale om arbejdsskader i forbindelse med fx lånt personale og flere arbejdsgivere på samme arbejdsplads
- arbejdsskader opstået på grund af arbejdsstedets indretning, arbejdets tilrettelæggelse samt manglende instruktion og tilsyn fra arbejdsgiverens side
- arbejdsskader i forbindelse med anvendelse af maskiner, tekniske hjælpemidler, værnemidler, stilladser, stiger og løft
- egen skyld, forældelse og passivitet
- beviset for årsagsforbindelse
- udstykning af erstatningskrav og kommuners afledte krav med mulighed for regres
- arbejdsmiljøstrafferet

Bogen indeholder en udførlig omtale af trykt og utrykt retspraksis.

Martin Haug er praktiserende advokat i samarbejde med advokat Asger Thylstrup og har ført et stort antal sager om arbejdsskader på vegne af såvel skadelidte, som arbejdsgivere og ansvarsforsikringselskaber.

Finn Schwarz, der er leder af ansættelsesafdelingen i advokatfirmaet Lindh Stabell Horten, har ført sager om ansættelsesret og om arbejdsskader på vegne af arbejdsgivere, kommuner og ansvarsforsikringselskaber.

Han er forfatter til bøgerne »Direktørens kontrakt- og ansættelsesforhold« og sammen med Erik Wendelboe Christiansen »Konkurrencebegrænsningsaftaler i ansættelsesretten – konkurrence- og kunde-klausuler«.

FORLAGET THOMSON
Gad Jura

